
ЛЕГКУН Тетяна Василівна

кандидат філософських наук, викладач Навчально-наукового інституту філософії та освітньої політики Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

ЕКЗИСТЕНЦІЙНИЙ ДОСВІД ВЗАЄМВІДНОШЕННЯ ГУМАНІТАРНОГО І РЕЛІГІЙНОГО ЗНАННЯ

Взаємозалежність гуманітарного і релігійного знання яскраво відображається в сфері екзистенціального розуміння людини, її існування, і саме тому, осмислення пізнавальних труднощів одночасно наштовхує на шляхи вирішення проблем епістемології та методології. Водночас в умовах необхідності подолання глобальних проблем, що постають перед людством, особливої актуальності набувають питання призначення людини та пошуку смислу життя. Проблема конструктивного діалогу вчених і богословів, спрямованого на пошук порозуміння у питаннях збереження і продовження життя людства, наразі актуалізована у наукових дискусіях.

Відомі сучасні теологи, зокрема І. Барбур, Ю. Мольтман, А. Пікок та інші, у своїх працях звертають увагу на важливість типізації взаємовідношення науки та релігії та пропонують свої варіанти. Визнаний дослідник питання конструктивних взаємовідношень науки і релігії, доктор фізики й теології Ієн Барбур у своїх працях, встановлює закономірності взаємин науки і релігії і пропонує їх чотири історичних типи [1, с. 11].

Релігійне вчення відрізняється від концепцій науки у своїх епістемологічних засадах і способі зміни парадигм. Потужна сторона науки полягає в її критичності, орієнтованості на практику, множинних теоріях істини. Потужна сторона теології – в жорсткому незмінному ядрі й опорі на Одкровення, що дозволяє говорити про надчуттєве та недоступне для безпосереднього вивчення. І Барбур, вважає, що така відмінність пізнавальних засад означає, що наукова і релігійна епістемологія не знаходяться у стані інтеграції або синтезу, проте водночас їх пізнавальний досвід постійно

взаємодоповнюється. [1, с.155] Прикладом тому є формування нових напрямків в теології з урахуванням новітніх досягнень науки – теології природи, природної теології, порівняльної методології науки і релігії тощо. Для сучасної постнекласичної науки актуальною стає рецепція представленого в релігійному дискурсі досвіду осмислення та розв’язання проблематики ціннісно-етичного спрямування.

Як в релігійному знанні, так і в гуманітарному в центрі розмірковування знаходиться людина, її внутрішній духовний світ, до якого звертаються як безпосередньо, так і опосередковано. “Опосередковано” тут особливого роду: людина присутня як земна істота і релігія для неї – це внутрішньо особисте переживання, а також як втілення надій і сподівань людини в Бога, як надлюдське, що ставить під питання можливість застосування раціональних форм – епістемології і методології – до дослідження релігійного знання. Очевидно, що гуманітарне і релігійне знання стикуються перш за все в сфері екзистенціального вираження людини, її існування, і саме тому, осмислення різних пізнавальних труднощів одночасно може наштовхнути на шляхи вирішення певних проблем епістемології соціально-гуманітарного знання.

Цікавими постають питання, як саме можна застосувати епістемологію і методологію до глибоко ціннісного способу міркування, включаючи віру – релігійну і когнітивну, – не піддаючи сумніву здобуті таким шляхом знання, та як взагалі можливо отримати загальноціннісний для сучасної культури і наук про дух результат? Як поєднують ціннісно-екзистенційний та раціонально-методологічний підходи, які призводить до певної форми отримання знання про духовне життя людини?

Релігія – не єдино можлива форма духовного життя людини, але її так само не можна заборонити, як не можна заборонити пошуки наукової істини або художньої творчості. Питання полягає в тому, чи буде сприйнятий в масштабах суспільства інший в порівнянні з релігією спосіб задоволення духовних потреб людини, спосіб, що формується в світській культурі як альтернатива релігії. Продуктом

і одночасно творцем цієї культури може стати лише людина, яка вільно творить свій світ і себе саму.

Однак А. Пікок прагне по-новому сформулювати релігійну віру у відповідь на вимоги сучасної науки. Він докладно міркує про те, як взаємодіють випадковість і закон в космології, квантової фізики, неврівноваженість термодинаміки та еволюційної біології, а також описує появу певних форм діяльності на вищих рівнях складності в багат шаровій ієрархії органічного життя і свідомості [2, с. 46]. А. Пікок вважає, що випадковість грає позитивну роль в дослідженні й вираженні можливостей на всіх рівнях. Бог творить протягом усього процесу законів і випадковостей, а не обмежений лише втручанням в розриви цього процесу. Бог творить за допомогою процесів природного світу, з якого наука знімає покрови. А. Пікок визнає випадковість Божим локатором, що вибирають різні можливості природних систем з усього їх різноманіття. Крім того, в якості аналогії він наводить художньою творчість, в якій постійно присутня доцільність і можливість різних варіантів розвитку. Він демонструє нам яскраві образи, за допомогою яких можна говорити про співвідношення Бога зі світом, характеристики якого розкриває наука [2, с. 73].

Отже, дослідження кореляції науки і релігії дає можливість розширення та збагачення їх гносеологічного, епістемологічного та методологічного інструментарію. Висувається і обґрунтовується припущення, що принципи рецепції та доповнюваності можуть бути використані у якості філософсько-методологічних засад осмислення тенденцій інтеграції та диференціації в екзистенційному досвіді взаємодії наукового і релігійного знання.

Список використаних джерел та літератури:

1. Барбур, Ян Г., 1966, *Проблеми науки та релігії*, Нью-Йорк: Vantage.
2. Peacocke, Arthur R., 1979, *Creation and the World of Science: The Reshaping of Belief*, Oxford/New York: Oxford University Press.

ЛИТОВЧЕНКО Ірина,

*кандидат філософських наук, доцент, заступник декана
факультету кібербезпеки та програмної інженерії Національного
авіаційного університету*

ОСОБЛИВОСТІ КОМУНІКАТИВНИХ ПРАКТИК МОЛОДІ В МЕРЕЖЕВИХ СПІЛЬНОТАХ ІНТЕРНЕТ-ПРОСТОРУ

Інформаційний простір сучасного суспільства обумовлює нові форми і види комунікативних практик, що є різновидом соціальних практик і являють собою звичні соціальні дії, засновані на колективному досвіді та спрямовані на підтримку й розвиток комунікацій. Комунікативні практики, опосередковані сучасними інформаційно-комунікаційними технологіями, в мережі Інтернет, значною мірою доповнюють реальні практики і дозволяють задовольняти соціальні потреби індивідів, соціальних груп, спільнот тощо.

Комунікативні практики в інформаційному суспільстві орієнтовані на використання сучасних технологій та засобів зв'язку для поширення, обміну інформацією, спілкування та взаємодії, зокрема, за допомогою використання різноманітних цифрових платформ. Означена взаємодія і комунікація відбувається в численних соціальних мережах, електронною поштою, у месенджерах, на форумах, онлайн-ресурсах тощо. Важливо зауважити, що саме соціальні мережі тісно увійшли в повсякденне життя людей, зокрема, сучасної молоді, що суттєво розширює можливості та формує нові способи реалізації комунікативних практик [1, с.12]. Мережеві спільноти інтернет-простору є певним різновидом соціального об'єднання користувачів, інтеграція яких базується на основі спільних інтересів, цінностей, потреб, комунікації та взаємодії у віртуальному середовищі.

Соціальні норми, правила взаємодії, моделі поведінки, цінності, комунікативні практики та ін. користувачів мережевих спільнот інтернет-простору виходять за межі віртуального середовища та втілюються в реальну поведінку і взаємодію. Активне поширення